

SORSFORMÁLÓ ESEMÉNYEK

Az államforma nem választható el teljesen megtestesítőjétől. A republica — az elnyomottak, néppártiak, demokraták, szabadelvűiek törekvése-álma — hasonlóképp nem választható el a megtestesítőtől. Mert alapvető jellegén és szerepén — az öröklés szeszélyének kiküszöbölésén, a despotizmus megdöntésén, a népakarat érvényesítésén, a tömegkontroll lehetőségének biztosításán — túl a köztársaság eszményének megvalósítása kapcsolódott ahhoz az óhajhoz is, hogy az ország élére (általános és titkos választások útján) minden időben a legjobbak kerüljenek, akik megtestesítik népük törekvéseit, s méltó módon vezetik az országot.

Hazánkban nagy múltra tekint vissza a köztársasági eszme. A XIX. század havasalföldi vagy moldvai forradalmárai, Bălcescu, Cezar Bolliac, Eliade Rădulescu, Kogălniceanu a korszerű, demokratikus, szabad Romániát csakis mint respubicát tudták elképzelni, s ezt tanulmányaikban, kiáltványaikban, beszédeikben egyaránt kifejtették, a fegyveres harc idején pedig áldozatosan küzdöttek érte. Erdély lényegében véve republica volt hosszú időn át, önállóságától kezdve az osztrák uralom ránktelepedéséig.

E régi hagyományok szellemében, népünk akaratának megfelelően valakinek az ország élére állítása, megválasztása mindig a legnagyobb tisztelet és bizalom kifejezését jelentette. Az ország első embere egyben reménységeink, célkitűzéseink letéteményese is.

Nicolae Ceaușescu elvtárs, pártunk főtársa, az Államtanács elnöke emez igényeknek, óhajoknak a megtestesítője. Megfelelő módon ecsetelte ezt Ștefan Voitec elvtárs, a Nagy Nemzetgyűlés eddigi elnöke: „Több mint négy évtizede, legfiatalabb éveitől kezdve részt vett a forradalmi mozgalomban, a munkásosztálynak a kizsákmányolás ellen vívott harcában, azonosult a tömegek törekvéseivel, küzdött a szabadságért, a társadalmi igazságért, a román nép nemzeti felszabadulásáért, síkraszállt a nemzet alapvető haladás- és prosperitásérdekeinek érvényesítéséért és azért, hogy az igazság győzzön, hogy országunk dolgozó nemzetiségre való tekintet nélkül urai legyenek munkájuknak és sorsuknak, hogy győzedelmeskedjék a szocializmus és kommunizmus ügye... Ön, nagyrabecsült Nicolae Ceaușescu elnök, a maga nemében páratlan tekintélyt vívott ki, a tisztánlátó, bátor és elszánt politikai harcost és pártvezetőt megillető tekintélyt, és amint az egész ország gondolata és érzelme is kifejezi, Ön az ország legkiemelkedőbb és legszeretettebb fia lett... Ma, szavazatával és Önnek a Köztársaság elnöki

tisztével való fölruházásával a Nagy Nemzetgyűlés nem tesz egyebet, mint szentesíti nemzetünk egész lelkiismeretének egyöntetű szavazatát.“

E „lelkiismereti szavazat“ szellemében járt el Emil Bodnaraş elvtárs, pártunk régi harcosa, amikor megindokolta a köztársasági elnöki tisztség létesítésének szükségességét, s kifejtette eme funkció hatáskörét: „Az államelmélet fejlesztésének gyakorlata mind a belső viszonyok síkján, mind a nemzetközi kapcsolatok terén beigazolta annak szükségességét, hogy az Államtanácsra háruló feladatkör egy részét állandó jelleggel annak elnöke gyakorolja. A mi körülményeink között az Államtanács elnöke a párt főtitkára.

Annak érdekében, hogy eleget tegyünk az Államtanács tevékenysége javítása ezen követelményének, és figyelembe véve az államhatalom legfelső szervei tevékenységében eddig szerzett tapasztalatot, a Végrehajtó Bizottság javasolja a Románia Szocialista Köztársaság elnöke tisztség létesítését... Románia Szocialista Köztársaság elnöke... olyan feladatköröket gyakorol, amelyekhez nem szükséges az Államtanács plénumának összehívása. Ezáltal a hatalom legfelső szervei funkcióinak ésszerűbb összekapcsolása mellett megvalósul e funkciók hatékonyabb gyakorlása is mind a belső viszonylatokban, mind különösen a nemzetközi kapcsolatokban.“

Hogy mennyire igaza volt Voitec elvtársnak, hogy valóban a nép általános óhajának adott kifejezést a Nagy Nemzetgyűlés, amikor az egész ország lakosságának képviseletében Nicolae Ceauşescu elvtársat köztársasági elnökké választotta, hazánk első köztársasági elnökévé, azt bebizonyította az egész ország, az egész nemzet. Milliók figyelték a tévében, hallgatták a rádióban a Nagy Nemzetgyűlés munkálatait, milliók olvasták érdeklődéssel az újságok erre vonatkozó tudósításait — a jelölés, szavazás, eskütétel napján ünnepi hangulatban élt az egész ország —, a beiktatás után pedig tömeggyűléseken, nyilatkozatokban, üdvözlő táviratokban köszöntötték az ország első köztársasági elnökét. Amit valaha is népünk egy igazabb, emberibb, boldogabb életet biztosító köztársasági rendszerről és államról megálmodott, amit gondolkodóink, államférfiaink, forradalmáraink valaha is kifejtettek, az mind kifejezésre jutott az ország első fiához küldött levelekben, táviratokban.

„Ugy értékeljük az Ön megválasztását e magas tisztségbe — hangzik a kolozsvári Állami Magyar Opera távirata —, mint rendkívüli érdemeinek elismerését a Román Kommunista Párt és szocialista államunk bel- és külpolitikájának következetes képviseletében. Biztosítjuk Önt, szeretett Nicolae Ceauşescu elvtárs, hogy még céltudatosabb munkálkodással törekszünk értékes útmutatásainak valóra váltására, azoknak a céloknak elérésére, amelyek társadalmunk fejlődésének meggyorsítását segítik elő...“ A tordai üvegyártók távirata többek között ezt hangsúlyozza: „Büszkéek vagyunk, hogy e magas állami tisztségbe népünk legérdemesebb, legforradalmibb és legrátermettebb fiát választották.“

De ugyanez a nagyraértékelés csendül ki a külföldről érkezett szencsekívánatokból is, kifejezésre juttatván Ceauşescu elvtárs nemzetközi tekintélyét a béke, haladás, a népek összefogása érdekében kifejtett gazdag tevékenységének méltánylását.

„Felhasználom az alkalmat, az Ön megválasztását Románia Szocialista Köztársaság elnökévé, és gratulálok új tisztsége átvétele alkalmából, őszintén újabb sikereket kívánok felelősségteljes tevékenységében a szocializmus felépítéséért a szomszédos Románia Szocialista Köztársaságban, országa és a baráti román nép szüntelen felvirágzásáért, Önnek pedig személyes boldogságot...” — hangoztatja többek között Jugoszlávia elnökének, Joszip Broz Titónak a távirata.

Az emlékezetes nap — március 28. — óta hetek teltek el; az öröm és ünneplés szakasza után dolgozós hétköznapiakat élünk. De emlékeztünkben örökre megmaradnak elnökünknek a beiktatást követő ünnepi beszédében hangoztatott fogadalmi jellegű szavai: „E magas szónoki emelvényről is biztosítani kívánom Önöket, a pártot, az egész népet, hogy a rám bízott, nagy felelősséggel járó magas tisztségekben erőt nem kímélve fogok dolgozni azért, hogy összefogjam a párt és a nép erőfeszítéseit a pártprogram sikeres valóra váltása végett, népünk jólétre és boldogságra irányuló törekvésének valóra váltása érdekében.”

„Abból a tényből kiindulva, hogy országunkban évszázadok óta más nemzetiségű állampolgárok is laknak, rendíthetetlenül harcoltam azért, hogy társadalmunkban megvalósítsuk a teljes jogegyenlőséget, a testvériséget az összes dolgozók között a munkában és a harcban, tekintet nélkül nemzetiségükre. Szüntelenül szem előtt tartottam a történelmi tanulságokat, amelyek törvényerővel bizonyítják, hogy a dolgozók csak szoros egységben, a teljes jogegyenlőség feltételei között gyűrhetik le a kizsákmányolást, vívhatják ki a haza szabadságát és függetlenségét, küzdhetnek le bármilyen nehézséget, biztosíthatják a társadalom haladását, kelthetik életre a szabadság és a társadalmi igazság eszményét, építhetik fel a szocializmust hazánkban” — mondotta Nicolae Ceaușescu elvtárs a beiktatását követő ünnepi beszédében.

E szavak szellemében — és Ceaușescu elvtárs munkalendületének, tevékeny életvitelének jegyében — ama napokban a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának teljes ülése jelentős kérdéseket vitatott meg, majd a Nagy Nemzetgyűlés fontos, nagy horderejű törvényeket szavazott meg.

Jelentős... fontos... nagy horderejű...

E jelzők nem szokványos kifejezések, valóban jellemzik az elfogadott törvényeket, a hozott intézkedéseket. Az Állandó Büro létrehozásától, a Minisztertanácsban és a Nagy Nemzetgyűlés vezetőségében történt változásokig olyan intézkedések, rendeletek és törvények meghozatalára került sor, amelyek óhatatlanul szükségesnek mutatkoztak fejlődésünk mai szakaszában, a rendkívül sokrétű, bonyolult és igényes munkát követelő feladatok korszerű és hatékony megoldása végett. A Központi Bizottság plenárisának záróülésén mondott beszédében alaposan kifejtette ezt Nicolae Ceaușescu elvtárs: „Mint ismeretes, mindig abból indultunk ki, hogy a szervezési formák nincsenek egyszer s mindenkorra megállapítva, hogy azoknak meg kell felelniük a föladataknak és a szakaszoknak, amelyekben kifejtjük a párt és az állam szervező és vezető tevékenységét. Ezért meg kell értenünk, hogy a szervezési formák, a szervezési struktúrák és a munkamódszerek javítása állandó szükségesség és feladat. Mindig abból a követelményből kell kiindulnunk, hogy minél jobb körülmények között biztosítanunk kell pár-

tunk és államunk, a néptömegek, az egész nép erőfeszítéseit az ország sokoldalú fejlesztésére irányuló pártpolitika megvalósításában.“

A szóban forgó okmányok kidolgozása s a kapcsolatos szervezetek létrehozása nem történhetett volna meg tizenöt-húsz évvel ezelőtt, de nem is várható volt eszterendőig. Ezek a törvények közös társadalmi alapra, időszerűsége utalnak. Az ipar, mezőgazdaság és a kultúra fejlesztése terén egyaránt el kellett érni bizonyos szintet, hogy a szóban forgó törvényeknek ne csupán az elveit hangoztathassuk, hanem érvényesülésüket is biztosíthassuk. Fejlődésünk nemcsak lehetővé tette e törvények kidolgozását, hanem meg is követte; a további késedelem számottevő kárt okozott volna.

A munka javadalmazásáról szóló törvénytervezet csaknem hatévi kísérletezés, jobbítás eredménye. Maga az elnevezés is mai társadalmi viszonyainkra utal. Elveti a kapitalista kizsákmányolásra, a termelőeszközök magántulajdonára utaló *bérezés* fogalmát, amikor a csupán munkaerejével rendelkező munkás bérért dolgozott a tőkésnek. A *javadalmazás* fogalma tükrözi a hazánkban végbement forradalmi változásokat: megszűnt a tőkés magántulajdon és kizsákmányolás, a dolgozók a termelőeszközök tulajdonosai, munkájukért nem *bért*, hanem *javadalmazat* kapnak.

„A dolgozók az anyagi javak termelői... figyelembe kell hogy vegyék, hogy közvetlen jövedelmük biztosítása a termelőerők, az egész társadalom további fejlesztéséhez szükséges pénzügyi és anyagi eszközök biztosításától függ... ez központi probléma minden munkaközösség, minden vállalat, minden dolgozó, hazánk minden honpolgára számára — mondotta pártunk főtitkára az RKP KB teljes ülésén. — Ebből kiindulva mindenkit a kifejtett munka mennyiségével és minőségével, a termelőerők fejlesztéséhez, a szocialista társadalom felvirágoztatásához való közvetlen hozzájárulásával arányosan javadalmaznak.“

Hogy mennyit javult a fentebb kifejtett elvek szellemében javadalmazási rendszerünk, az érzékelhető abból, hogy ezelőtt húsz évvel a legkisebb és a legnagyobb jövedelmek közti arány egy a húszhoz volt. 1965-ben már csak egy a tizenkettőhöz, a jelen törvény alkalmazása nyomán pedig az arány kisebb lesz, mint egy a hathoz. Az arányeltolódás nem csupán azt jelenti, hogy csökken a távolság a kis és nagy fizetések között; messzemenő társadalmi következményekkel is jár. Ismeretes például, hogy a kifizetésűk java része ifjú volt, a kezdő fizetéseket minimálisra korlátozták. Ez a helyzet fékezte a fiatalok életszíntvonalának emelkedését, a személyi függetlenség kialakítását, de hátrányosan befolyásolta a családalapítást, a gyermekek számát is. A kisjövedelműek jelentős része nő volt, ami gátolta őket társadalmi emelkedésükben, egyenjogúságuk elérésében is.

„Ügyszintén vegyük tekintetbe, hogy a ma megvitatott tervezet biztosítja az iparban és a többi gazdasági ágban dolgozók, főként a szövetkezeti parasztság jövedelmeinek közeledését. Bevezettük a szavatolt jövedelmet a szövetkezeti ágazatban.“

A fizetéskülönbségek csökkentése tehát egyúttal társadalmi igazságszolgáltatás, a hátrányos helyzetben volt rétegek, csoportok, korosztályok fölemelkedését is hivatott biztosítani. A szövetkezeti tagság szavatolt jövedelme pedig a parasztság javadalmazását az ipari munkásságé-

hoz hasonlóvá teszi; ez jelentős lépés a falu és város közti különbség fölszámolásának útján. Ugyanakkor azonban az új javadalmazási rendszer küzd az elvtelen egyenlődség ellen, s módosítást eszközöl ott, ahol a teljesítmény mennyiségi és minőségi ismérveinek honorálása nem érvényesül kellő árnyaltsággal. Nem helyes például a fizika vagy a matematika tanárát úgy javadalmazni, mint a testnevelését.

A területrendezési, valamint a vízügyi törvény szorosan összefügg mai kérdéseinkkel. Ismeretes, hogy az ipartelepítés, útépítés, a városok és falvak terjeszkedése mind-mind a termőföld rovására történik. Sajátos ellentmondások sora mutatkozik meg ebben a tekintetben. Mind az építés, mind a későbbi működés végett ésszerűbb például egy üzemet sima helyre telepíteni, mint domboldalra. Csakhogy a mezőgazdaságnak is a lapály kell, könnyebb a föld megmunkálása és a termés is nagyobb. A környezet- és egészségvédelem elvei szerint ajánlatos a pályaudvarokat, a gyárakat, lerakatokat a lakott területeken kívül építeni. Csakhogy ily módon egyrészt termőföldet vesznek el a határból, másfelől szétterpesztik a városokat, megnyújtják az utcákat, ami rengeteg problémát okoz a közlekedésnek, közművesítésnek, ellátásnak. Nem kisebb ellentmondás rejlik abban sem, hogy a lakosság növekedik, élelmiszerszükséglete fokozódik, ezzel szemben a termőföld egyre csökken.

E sokrétű ellentmondást nyilván csak az érdekek, törekvések megszemenő, megfontolt egyeztetésével és — ezt nem lehet elkerülni — erélyes intézkedésekkel lehet áthidalni. „Határozottan véget kell vetni az anarchiának a helységek, a társadalmi — ipari és mezőgazdasági — létesítmények telepítésében. Vessünk véget a földpazarlásnak, hiszen amint nemegyszer hangsúlyoztam, a föld az egész nép nemzeti vagyona...” — mondotta pártunk főtitkára a helységrendezési törvény ismertetése során. Az új szabályzatrendszer gátat vet az oktan terjeszkedés, földfoglalás elé, s biztosítja pótolhatatlan kincsünk, a kenyértermő mező érintetlenségét.

Másik nagy jelentőségű dokumentumunkat, a vízügyi törvényt hasonló szellem hatja át. És hasonló módon a szocialista építés eredményeivel függ össze. Ha 20—25 évvel ezelőtt alkottuk volna meg, irott malaszt maradt volna, hiszen nem volt anyagi fedezete. Az elmúlt időszak alatt azonban a Dunára és a Besztercére, az Oltra és a Szamosra gátak, erőművek sorát építettük. Vízügyítő medencék, mütavak sokasága csillog a Cód völgyében, az Argeş forrásvidékén, Resica és Nagybánya fölött a havasokban; lent a síkságokon pedig öntözőfűzerek, rizstelepek, halastavak, tározók rendszere épült ki. Folyóink egy része ma már nem folyik el hasztalan, hanem vizet szolgáltat az iparnak és a lakoságnak, turbinát hajt, áramot termel, szomszjas földeket öntöz. De hóolvadás, esőzés idején még pusztít az árvíz, forró tavaszokon, nyáron az aszály érzékenyen csökkenti a termést, távolról sem öntözünk annyi földet, amennyire lehetőségünk nyílna, s ugyanakkor a modern világ nagy gondja, a vízhiány nálunk is jelentkezik: a nagyvárosok, ipartelepek vízellátása egyre nagyobb erőfeszítéseket követel. Védeni kell hát a vizet is, a fecsérlés, tékozlás ezen a téren sem engedhető meg, ésszerű gazdálkodásra van szükség, mindent meg kell tenni az öntözött területek — különösen a belterjes kultúrák, veteményesek, üvegházak, rizstelepek — kiterjesztéséért. Víz és föld, föld és víz. Az

életnek e két „őseleme“, az ókori materialista filozófiák, a hét görög bölcs sokat vitatott, mindent betöltő alapprincipiuma nem lehet meg egymás nélkül. A föld és a víz törvénye — életünk törvénye.

Mind a Központi Bizottság teljes ülése, mind a Nagy Nemzetgyűlés még egész sor kérdést vitatott meg, így a káderpolitikát, ezen belül az ifjak előreléptetését, megbízatását avagy az előzetes pénzügyi ellenőrzés kérdését is.

Örvendetes számunkra, hogy az életbevágó fontosságú dokumentumokkal egyidőben és azonos szinten vitatták és szavazták meg a sajtótörvényt. A kommunista sajtó jellegéről, társadalmi küldetéséről sokszor írtunk és szóltunk. Ismeretes, hogy a marxizmus megalapítói és továbbfejlesztői, Marx és Engels éppúgy, mint Lenin, az újságírást vallották alapfoglalkozásuknak, s a szakma „beavatottjaiként“ szóltak erről a hivatásról. Pártunk — megalakulásától kezdve — megtisztelő szerepet szánt a sajtónak, s fegyverként használta a demokráciáért, a szocializmusért folytatott harcban. A párt tanítása szellemében a *Korunk* gyakran foglalkozott sajtótudománnyal, a lapok történetével, e fontos mass media mai világhelyzetével vagy nemzetiségi kultúránkban betöltött szerepével. Egyes sajtótudományi cikkek mellett gyakran közöltünk ilyen jellegű tanulmánycsoportokat, szerkesztettünk külön sajtótudományi súlypontos számot is, e törekvésünknek pedig — úgy véljük — csúcspontja az 1974-es sajtótudományi és -történeti évkönyvünk. Az új sajtótörvény elégtételt és egyben ösztönzést is nyújt számunkra ilyen irányú munkánk folytatásához.

Sajtótörvényünk elveivel, előírásaival a későbbiek során külön és bővebben is kívánunk foglalkozni, de mindenekelőtt egész munkánk alaptörvényévé óhajtjuk tenni, hogy minden tekintetben megfeleljünk a sajtó társadalmi-politikai funkcióit taglaló II. fejezetben foglaltaknak: „Románia Szocialista Köztársaságban a sajtó aktív szerepet tölt be abban, hogy a tömegek ismerjék a Román Kommunista Párt bel- és külpolitikáját, harcol a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom, a kommunista társadalom megteremtésére irányuló program valóra válásáért... A sajtóra fontos nevelőszerep hárul az állampolgárok szocialista öntudatának fejlesztésében, az új ember kialakításában, és az emberi egyéniség sokoldalú érvényre juttatásában.“

KORUNK